

ПРОЦЕС СТРАХУВАННЯ, ЙОГО ЕТАПИ

Страховання – випробуваний механізм мінімізації невизначеності, як умови зародження та прояву кризових явищ, який покликаний забезпечити баланс інтересів всіх учасників страхового процесу. Взаємодія між учасниками страхових відносин вибудовується в процесі здійснення страховання.

Процес страховання – це сукупність послідовних дій щодо організації страхового захисту економіки шляхом передачі ризику чи його частини страховику; має свої етапи та процедури, щодо кількості та змістовності яких єдиної думки ні у науковців, ні у законодавців, ні у практиків немає. Узагальнюючи різноманітні підходи зазначимо, що організаційні процедури процесу страховання об'єднані в дії страховика та страхувальника при укладанні та веденні страхової угоди, оскільки весь комплекс взаємовідносин в процесі страховання визначається саме страховою угодою. Даний процес немає чіткого законодавчого закріплення і в найбільш загальному вигляді складається з п'яти етапів:

1. Подання потенційним страхувальником заяви про наміри укласти договір страховання.
2. Андерайтинг.
3. Укладання договору страховання.
4. Дія договору страховання.
5. Врегулювання претензій.

На кожному етапі страхової угоди вирішуються певні завдання та встановлюються відповідні обов'язки сторін страхових відносин.

Фінансово-економічний механізм процесу страховання пов'язаний із його фінансовим забезпеченням та фінансовим регулюванням (впорядкуванням за допомогою певних норм, нормативів, резервів, розрахунків) і також реалізується в декілька етапів. А саме:

1. Реєстрація ризиків (складання їх переліку та надання їм кількісних та якісних характеристик) та вибір страхового продукту.
2. Здійснення розрахунків за договором страховання.
3. Дія договору страховання.
4. Здійснення розрахунку збитку та розміру страхової виплати (у разі настання страхового випадку та за фактом понесення втрат).
5. Здійснення страхової виплати.

На кожному етапі цього процесу здійснюються відповідні розрахунки, формується певна інформаційна база, складається звітність, встановлюються певні вимоги та правила.

Організаційний механізм процесу страховання характеризується низкою особливостей.

На етапі подання страхувальником заяви відбувається первинний обмін необхідною інформацією між суб'єктами страхових відносин, ознайомлення із страховими продуктами та правилами й загальними умовами страховання. Надана інформація дозволяє спеціалісту страхової компанії присвоїти страховому об'єкту категорію ризику, що у підсумку вплине на вартість страховання. Найбільш точні та повні відповіді дозволяють встановити адекватний страховий тариф, який максимально буде відображати особливості даного об'єкта страховання, а у підсумку реалізує майновий інтерес страхувальника.

На етапі андерайтингу страховик визначається щодо прийняття ризику на страховання. Він вивчає та оцінює достовірність наданої інформації потенційним страхувальником щодо ризику, намагаючись убезпечити себе від двох видів небезпек:

- небезпеки, пов'язаної із властивостями об'єкта, щодо якого страхувальник має майновий інтерес;
- психологічної небезпеки, пов'язаної із намірами та діями страхувальника.

А страхувальник впевнюється в правильності вибору “своєї” страхової компанії та оптимального страхового продукту.

Якщо страховиком і страхувальником приймається позитивне рішення щодо участі в страховій угоді, настає третій етап страхової угоди – укладання договору страховання. Даний етап найбільш врегульований законодавчо (Цивільним Кодексом України – ст.979-999, Законом України “Про страховання” – ст.4, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 28, 29), через встановлення 15-ти суттєвих умов договору страховання. Договір страховання повинен відповідати Правилам страховання, які згідно чинного законодавства містять 16 суттєвих вимог.

Підписання договору страховання – фінал значної виконаної роботи і за традицією страхової справи першою договір підписує страхова компанія. Договір страховання вступає в силу після сплати страхових внесків чи обумовленої їх частки.

Далі настає етап дії договору страховання.

Етап врегулювання збитків настає тільки у разі реалізації ризику в даній страховій програмі. Саме на цьому етапі процесу страховання страхова послуга для страхувальника набуває певної відчутності. Першим кроком на даному етапі є повідомлення страховика про настання страхового випадку та оформлення страхувальником заяви-претензії на отримання страхового відшкодування. Далі відбувається розслідування страхового випадку працівниками страхової компанії, залученими експертами – аварійними комісарами, представниками інших відомств та служб, які

володіють необхідною інформацією та мають відповідні знання, дозволи, повноваження. Тобто, проводиться експертиза на етапі врегулювання збитків. При її проведенні незалежні спеціалісти також знову виїжджають до господарства, оцінюють розмір збитку, його причину та зв'язок із несприятливими умовами господарювання. В ідеалі оцінку збитку здійснює не той експерт, який проводив моніторинг або дострахову експертизу, а незалежний фахівець. Ось тут може проявити свою діяльність Бюро незалежних страхових експертиз, рекомендацію щодо створення якого в Україні й пропонує наше дане дослідження.

На підставі отриманої інформації страховик складає страховий акт, згідно якого й проводиться процедура страхової виплати.

Як бачимо, організаційний механізм процесу страхування в Україні досить виважений, усталений та регламентований з боку держави, хоча й має певні суперечності юридичного характеру.

Поряд із організаційним механізмом процесу страхування діє фінансовий, який також має низку особливостей.

На першому етапі цього механізму процесу страхування формується перелік ризиків, страхових подій та страхових випадків щодо страхового об'єкту. Також надаються їм кількісні та якісні характеристики, прогнозуються можливі наслідки реалізації усвідомлених ризиків, здійснюються відповідні статистичні розрахунки. Страхувальник, спираючись на низку факторів обирає метод впливу на усвідомлені ризики.

Дані проведеного анкетного дослідження щодо використання страхування, як інструменту захисту від ризиків, серед респондентів м. Житомира свідчать, що основними факторами прийняття їхніх рішень про участь у страховій угоді є такі: необхідність отримання банківського кредиту – 85 % респондентів, рекомендації колег, фахівців – 60 %, довіра до страхової компанії – 55 %, власний досвід – 15 %, оптимальна вартість страхової послуги – 15 %.

Усвідомлюючи ризик, його розмір та у разі прийняття позитивного рішення щодо участі в страховій угоді перед страхувальником постає питання вибору страхового продукту за умови визначенням із страховою компанією.

Після вибору “свого” страховика та страхового продукту настає етап здійснення та проведення розрахунків за договором страхування.

Насамперед, встановлюється страхова вартість (W), в залежності від об'єкта страхування. Далі погоджується розмір страхового покриття (страхова сума – S), який вважається найбільш прийнятним для страховика та бажаним для страхувальника в середньому на рівні 70 – 80 %. Такий рівень страхового покриття забезпечує поєднання інтересів страховика та страхувальника у збереженні об'єкта страхування та дещо здешевлює страховий продукт.

Наступним кроком на даному етапі страхування є узгодження страхового тарифу, що в повній мірі впливає на розрахунок страхового платежу.

Далі розраховується страхова премія і здійснюється страховий платіж.

Під час дії договору страхування для страхувальника ніяких процесів у фінансово-економічному механізмі страхування не відбувається. А страховик вкладає тимчасово вільні сформовані страхові резерви з метою отримання інвестиційного доходу.

У разі настання страхового випадку страховик досліджує його причини, встановлює розмір збитку та розраховує страхове відшкодування. І на підставі страхового акту здійснює страхову виплату. Цей етап у процесі страхування є найбільш закритий та непрозорий для страхувальника. У даних розрахунках інтереси страхувальника практично не захищені. Ось тут і спрацює адміністратор програм страхування, який повинен стати невід'ємною частиною побудованої системи процесу страхування.

Отже, в цілому, держаний підхід до процесу страхування в Україні постійно змінювався. Тому важливо оптимізувати процес страхування з організаційної точки зору і з позиції застосування фінансово-економічного механізму здійснення страхування. А для розвитку вітчизняної системи страхування та побудови ефективних програм страхування важливе значення має поєднання в його механізмі забезпечення інтересів всіх сторін страхових відносин на партнерських засадах. Також в державі необхідно створити бази даних для здійснення актуарних розрахунків та приведення їх в реалістичний режим. Вважаємо доцільним запровадження Бюро страхових експертиз, а в ньому – адміністратора програм страхування, що підвищить ефективність процесу страхування та дозволить зменшити тиск такого негативного явища, як шахрайство.